Tabor

St. 9

EL FORTIN

1968

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor ● Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. ● Urejuje uredniški odbor; odgovorni urednik Adolf Škrjanec, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Jože Jenko.

——::——

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticommunists

——::——

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistos Eslovenos Unidos. ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

——::——

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

——::——

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 965.927

——::——

NAROČNINA: Južna Amerika 600 pesov, odn. enakovrednost v dolarju; U. S. A. in Kanada 3.50 dolarja letno; Anglija in Avstralija 1 funt šterling; evropske države 2 dolarja

——::——

Naročila, reklamacije in nakazila pošiljajte na naslov upravnika: José Jenko, Pedernera 1075, Villa Madero, prov. Buenos Aires, Rep. Argentina

——::——

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, Villa Ballester FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

NASLOVNA SLIKA

Ob 25-letnici ustanovitve prve slovenske oborožene sile, ki je v najtežjih časih naše zgodovine kot po čudežu vzniknila silna in ponosna iz krvi, ruševin in pepela Grčaric in Turjaka, lahko v slavo slovenskega naroda ugotovimo, da je neizprosna zgodovina na vseh koncih zemeljske oble že neizpodbitno potrdila dejstvo, da bosta svetla lika slovenskega domobranca in njegovega očeta in vrhovnega poveljnika rodovom vesoljnega človeštva kazala nezgrešljivo pot v svobodo, ker sta ob idejnem ognju svojih zmag in mučeništva prižgala neugasljivo plamenico:

BOG — NAROD — DOMOVINA

Tabor

Mi legionarji, mi domobranci
mi se borimo za svojo zemljo

(Domobranska pesem)

Septiembre 1968 BUENOS AIRES September 1968

A los 25 años de un glorioso ejemplo

Una vez teníamos que decirlo. En todos los idiomas del mundo. Porque así lo exige la historia misma. Y —porque no decirlo también— así lo exige nuestro orgullo.

Los eslovenos, la diminuta nación, eminentemente católica, en el extremo noroeste de la actual República Federal de Yugoslavia, enclavada, de este modo, en el corazón mismo de Europa, ha dado, entre otros, dos magníficos ejemplos históricos a la humanidad entera.

El espíritu de libertad que ha promovido hace siglos ya, la forma de la elección y el ritual de la intronización de sus duques nacionales, escogidos de entre el pueblo mismo, ha sido incorporado, de acuerdo con los resultados de las recientes investigaciones, en la constitución de la hoy más vigorosa potencia democrática: Estados Unidos de Norteamérica.

Después de siglos, durante los cuales los frondosos bosques verdes, las montañas nevadas, los lagos y los ríos cristalinos, los trigales dorados y las idílicas colinas con fragantes viñedos de los eslovenos, han servido de dique de contención contra las oleadas del imperio otomano y otras que golpeaban despiadadamente hacia la civilización cristiana de Europa, esta pequeña nación, hace exactamente veinticinco años, ha constituído otro maravilloso ejemplo para la humanidad entera amante de la libertad.

Debido a la situación geopolítica de los eslovenos, el comunismo internacional, en su afán revolucionario, ha elegido esta nación para el punto de partida hacia la conquista de toda Europa.

Puesto que los eslovenos eran una nación demasiado amante de la libertad y de la democracia, como así también profundamente devota a sus tradiciones cristianas, la perfidia del comunismo ateo internacional debía esperar el momento propicio para la iniciación de su funesta empresa.

Al parecer, ese momento ha llegado con la ocupación del territorio esloveno por las tropas nazi-fascistas en el año 1941. Desde el 6 de abril de 1941, fecha del ataque nazi-fascista contra Yugoslavia de preguerra, y hasta el 22 de junio del mismo año, fecha de la invasión de la Unión So-

viética por las tropas hitlerianas, los comunistas, aún comprometidos por el convenio del año 1939 entre Hitler y Stalin, colaboraron estrechamente con las fuerzas de ocupación en la ejecución de toda clase de atrocidades, ayudando, de este modo, crear entre los eslovenos, profundamente patrióticos y amantes de la libertad, las condiciones propicias para la iniciación de su obra subrepticia.

Los conspiradores internacionales contra la libertad del individuo, al igual que contra la libre y democrática determinación de naciones enteras, sabían perfectamente bien que un ataque frontal contra el pueblo esloveno, en nombre de la revolución comunista, habría de fracasar desde el vamos. Es por eso que los comunistas, recién después del ataque hitleriano contra la Unión Soviética y obedeciendo orden expresa del mismo Stalin, emprenden su acción siniestra en nombre de la **„guerra de liberación"** de los „partizani" (milicianos partidarios) bajo el mando del probado revolucionario **Josip Broz-Tito.**

Sin embargo, el pueblo esloveno habría de reconocer muy prontamente las intenciones verdaderas de los conspiradores, ya que los comunistas, eliminando a los indiscutidos líderes del pueblo —estigmándolos de traidores—, masacrando a las familias enteras, quemando iglesias y destruyendo bienes de los propios eslovenos antes que atacando y dañando seriamente a las fuerzas de ocupación, no podían esconder sus cartas por mucho tiempo. A pesar de los increíbles sufrimientos bajo la ocupación de enemigos foráneos, a pesar de la „guerra de liberación" de los comunistas, el pueblo esloveno no se dejó engañar.

Sabiendo que, ya durante el período de estrecha colaboración inicial de los comunistas con las tropas de ocupación nazi-fascistas, en las montañas libres de Serbia, el general yugoslavo **Draža Mihailović,** iniciador indiscutido de la resistencia en la Europa ocupada, había organizado el ejército de sus **„četniki"** (guerrilleros), pronto para iniciar las acciones contra los ocupadores en su debido tiempo, el pueblo esloveno dio espaldas a la perfidia comunista, razón por la cual los conspiradores rojos empezaron a castigar aun más a sus propios hermanos. En la desesperación, entre la acción despiadada de sus propios connacionales comunistas y las cruentas represalias de los ocupadores que, debido a la mínima importancia de la „guerra de liberación" de los comunistas, no han emprendido nada contra los mismos, sino que, muy cómodamente, se contentaron con seguir exterminando a la indefensa población. Al martirizado pueblo esloveno le quedó el único camino posible: **la autodefensa.**

Como en aquellos lejanos tiempos de las invasiones turcas, repicaron las campanas de los innumerables templos, diseminados a lo largo y a lo ancho de la amada pequeña patria de los eslovenos, y se encendieron las fogatas, llamando al pueblo de los bravos luchadores a la defensa contra la criminalidad bestial de los comunistas. Se organizaron **„vaške straže"** (custodias de las aldeas) para desbaratar las criminales incursiones de los rojos contra sus propios hermanos, tratando al mismo tiempo neutralizar

de este modo, los motivos para las vergonzosas, despiadadas represalias de los ocupadores contra la inocente población.

En esta situación, en la historia de la nación eslovena se ha asomado el mes de septiembre del año 1943.

El día 8 de ese mes, hace ahora venticinco años, capituló Italia que, hasta entonces, tenía ocupada una parte de Eslovenia con su capital Ljubljana. Ante la penetración del aún poderoso ocupador nazi que no había capitulado, los „četniki" del gral. Draža Mihailović y los defensores de las aldeas (vaške straže) en Eslovenia, en esa extrema emergencia, pusieron a prueba el verdadero patriotismo de los „partizani" rojos del „mariscal" Josip Broz-Tito, abandonando la lucha interna con el fin de una resistencia común y efectiva contra el restante ocupador. A toda respuesta, los comunistas se lanzaron al ataque aun más furioso contra las defensas nacionales, dejando al ocupador nazi penetrar, sin molestia alguna, en la parte de Eslovenia ocupada hasta entonces por las tropas italianas.

Bajo semejantes condiciones, los „četniki" se replegaron a la aldea **Grčarice** y „vaške straže" al antiguo castillo **Turjak**, resistiendo ambos a los ataques comunistas hasta que a los rojos se les uniera la artillería motorizada del ejercito italiano en retirada.

Sin embargo, tampoco esta superioridad inmensa de las fuerzas sitiadoras pudo doblegar a los bravos y heróicos defensores de Turjak que iba a convertirse en el Alcázar esloveno. Solo la traición de los emisarios comunistas que supieron, subrepticiamente, infiltrarse en la fortaleza, en calidad de refugiados, y la promesa del comando rojo que los defensores de Turjak serían tratados correctamente y de acuerdo con las normas universalmente aceptadas si se rindieran, los bravos guerreros depusieron las armas, no sin antes jurar que los sobrevivientes seguirían con la lucha contra el comunismo bajo toda circunstancia, si los rojos también en esta ocasión rompieran el compromiso pactado.

Y no pudo ser de otra manera! Prevalecieron, naturalmente, los instintos subhumanos de los adictos a la ideologia criminal del comunismo ateo internacional. Centenares de heróicos guerreros, sin armas ya, fueron masivamente masacrados en los bosques de **Jelendol** y **Mozelj** y el pueblo esloveno había recibido la primera muestra de la „justicia" roja en el monstruoso „proceso" contra los líderes del movimiento nacional, llevado a cabo en la ciudad de **Kočevje**, ocupada, transitoriamente, por las bandas comunistas.

Muy pocos guerreros pudieron escapar a la masacre masiva de aquellos días, dispersándose a través de los bosques y replegándose, parcialmente, hacia la ciudad capital, ocupada ya por el nuevo ocupador alemán, tratando en esa suprema emergencia, salvar la vida siquiera. Detrás de ellos, los comunistas comenzaron a repartir los frutos de su „liberación" saqueando todo, extreminando a la población e implantando el terror nunca imaginado en el territorio „liberado", mientras que el nuevo ocupador alemán se contentaba con mantener, sin riesgo y esfuerzo alguno, libres las vías de comunicación con su frente en Italia.

Sin embargo, a pesar de esa tremenda experiencia —o posiblemente gracias a ella— en aquellos imborrables días, el pequeño pueblo esloveno ha sentado un magnífico, un maravilloso ejemplo para todos los pueblos del mundo.

Hace veinticinco años, en los últimos días del mes de septiembre del año 1943, el diminuto pueblo esloveno ha levantado la antorcha de la suprema verdad que para su generación, y ante la conspiración mundial del comunismo internacional, habría de proclamar el paladín de la libertad **John Fitzgerald Kennedy** cuando exclamó: „Pagad cada precio, sobrellevad todas las cargas, aceptad todas las dificultades, soportad a cualquier amigo y resistid a todo adversario, para asegurar la victoria de la libertad!"

Cuando la noche más negra se cerró sobre la amada patria eslovena, cuando la tormenta roja se desató con mayor furia sobre el inerme pueblo de los eslovenos, cuando la población del interior del país, abandonada a la „liberación" comunista, al parecer, no tenía nada y a nadie que la socorra, de entre las cenizas, sangre y lágrimas surgió el viejo general **Leon Rupnik.**

Desde lo más profundo de su probado patriotismo, con experiencia de su larga y célebre actuación profesional, arriesgando no solamente su intachable reputación sino también su vida, izó pura y limpia la bandera tricolor eslovena, llamando al pueblo a que estreche las filas alrededor de este glorioso símbolo de la nacionalidad y, siguiendo el lema común del mundo libre: **Dios — Pueblo — Patria,** trató expulsar, cueste lo que cueste, del territorio esloveno a los subhumanos siervos del comunismo internacional.

Con pequeñísimos grupos de guerreros que lograron salvarse de la masacre, echó las bases para el ejército que dentro de poco tiempo sería llamado a poner coto al sanguinario experimento bolchevique en tierras eslovenas. Sabiendo, por su experiencia indiscutible, que la ocupación tenía ya contados sus meses, pero que el pueblo esloveno, después de la guerra, ha de seguir viviendo, reparando enormes daños sufridos y progresando en libertad y democrácia, como así también profundamente convencido que la libertad no tiene precio, organizó —aún bajo las condiciones adversas de la ocupación y obligado por esa circunstancia a concesiones inevitables— el ejército de voluntarios llamado **"domobranci"** (defensores del hogar, de la patria).

En contadas semanas, el ejército esloveno de los „domobranci" se ha convertido en la gloria de esa nación y ejemplo para el mundo entero que la libertad, que el divino Creador destinara como la base de la misma naturaleza del ser humano, representa un tesoro tan valioso que es menester ineludible luchar por ella bajo todas las condiciones y en cualquier circunstancia.

Siguiendo el llamado del general Leon Rupnik, grupos de hombres maduros, adolescentes —y niños aún— de los territorios oprimidos por las bandas criminales rojas, se unieron a los „domobranci" dondequiera que

ellos aparecieran barriendo las hordas comunistas del suelo patrio y reconstruyendo ya al país destruído por las mismas.

Satisfechos por el deber cumplido, los „domobranci" esperaban confiados el fin de la guerra.

Mas cual no sería la desilusión del pueblo esloveno cuando, contrariamente a todos los compromisos interaliados, las tropas soviéticas invadieron a Yugoslavia instalando en Belgrado el gobierno central bolchevique bajo el mando de su comisario Josip Broz-Tito.

Ante la tremenda superioridad de los ejércitos comunistas unidos, los „domobranci" optaron por replegarse hacia el territorio esloveno de Carintia en Austria en busca de la protección de las tropas aliadas del mundo democrático occidental. A ellos se unieron miles de refugiados civiles escapando al terror ya conocido del régimen rojo. Pero, atrapado por los compromisos de la trampa que Stalin le había tendido en las tristemente célebres conferencias de Teherán y Yalta, el Ocidente ha traicionado a esa pequeña nación que tantos siglos —no exceptuando la última guerra— desangraba en defensa de ese mismo Occidente. Las tropas británicas de ocupación en Austria desarmaron a estos bravos, heróicos luchadores por la libertad y por el modo de vivir occidental y cristiano, encerrándolos en vagones de carga fuertemente custodiados y entregándolos, sin mas trámite, al salvajismo del régimen comunista instalado en Yugoslavia gracias al enorme poder del ejército soviético.

Con el correr de los últimos días de mayo y durante la primera semana de junio de 1945, la totalitad de esos heróicos defensores del Occidente —más de 12.000 soldados desarmados— fueron vilmente masacrados y sus cuerpos tirados a las fosas subterráneas y a los ríos... y el mundo siguió girando — bajo la impresión de la impertinente, y por eso tanto más constante mentira de la „guerra de liberación" comunista de Tito en Yugoslavia.

Sin embargo, la verdad acerca de la naturaleza incambiable del comunismo mundial, a pesar de miles de tácticas de camuflage empleadas, habría de penetrar muy profundo e irremediablemente a la luz del día. Lo que parecía, en su tiempo, un éxito táctico al servicio de los intereses momentáneos, habría de convertirse en perjuicio incalculable para el mundo entero, y tal vez para muchas generaciones, ya que la humanidad libre sigue pagando crueles precios de aquel error de cálculo desde el muro gris de Berlín a través de toda Europa oriental, desde Corea y Vietnám, hasta Cuba y experimentos esporádicos en el resto de América Latina — para citar tan solo unos pocos ejemplos... Y este precio tan alto no habrá de cambiar hasta que cada individuo del mundo libre compenetre en la verdad de la naturaleza misma del comunismo que ha demostrado en sus 50 años desde la revolución bolchevique en Rusia que —a pesar de todo diálogo y coexistencia aparentemente confortable— los únicos compromisos que cumplirá y las únicas concesiones que otorgará serán aquellas que sirvan a la **revolución mundial.**

Por esta verdad han muerto los héroes eslovenos de Grčarice y Turjak en septiembre de 1943 como así también los gloriosos „domobranci" del pequeño pueblo esloveno traicionados por el Occidente en mayo de 1945.

Que estos mártires de la libertad sirvan de vigoroso llamado de atención para la humanidad libre del mundo entero, ya que el comunismo no sería más comunismo si cambiara su naturaleza.

Es por eso que los sobrevivientes de la tragedia eslovena, diseminados por el mundo e incorporados a la comunidad de pueblos libres, evocando aquel glorioso ejemplo claman:

¡LIBRES DEL MUNDO, UNID OS!
¡POR DIOS — PUEBLO — PATRIA!

Junakom Grčaric in Turjaka v spomin

„Samo spomini življenje pravo so,
a ne, ki smeh rodil jih veder je v veselih dneh,
le tisti, ki so zrasli v bolečini."

Tako je Gradnik svoje dni zapisal in prav je imel.

Nimam namena opisovati zgodovinskih dogodkov, ki so se pred 25 leti dogajali v Grčaricah, Turjaku in Kočevju. Vse te stvari so bile že dokumentarično napisane in objavljene. Poudarim le eno: Grčarice, Turjak in Kočevje so imena, ki v slovenski zgodovini ne bodo nikdar pozabljena in bodo v večno sramoto in obtožbo onih, ki so jih zakrivili, in v večno čast in slavo onim, ki so tam trpeli in umirali. Res je, stražarji slovenske svobode, človečanskih pravic in naše vere so danes mrtvi, njihove kosti so raztresene po vsej slovenski zemlji, toda trdno verujemo, da njihovo mučeništvo in njihova smrt ni bila zaman. Oni so seme nove svobode, ki bo nekdaj zasijala našemu narodu, ko bo revolucija „požrla svoje lastne otroke"; in kot vemo, jih prav hitro požira. Poleg tega so naši mrtvi stražarji strašno izpraševanje vesti vseh onih v naših vrstah, ki so s svojo neodločnostjo, naivnostjo in s svojimi medsebojnimi spori povzročili, da je prišlo do onih tragičnih dogodkov pred 25 leti.

Grčarice:

Moj zadnji obisk v Grčaricah je bil 6. septembra 1943 popoldne. Lep dan je bil. Vedel sem, da so tam zbrani četniki, in ker sem imel med njimi veliko prijateljev, sem se s kolesom odpeljal tja. Na potu tja ni bilo nobenih težav. Četniki so praznovali državni praznik. **Tone Šinkar** je imel službo božjo zanje. V taborišču je bilo vse živo. Mnogi so odpirali zaboje hrane in orožja, ki so ga prejšnji dan dobili, jaz pa sem sedel dolgo s

Šinkarjem in **Milanom Kranjcem** na hlodih pred šolo, pa smo se pogovarjali o naši bodočnosti.

Nikdar ne bom pozabil njihovega navdušenja, idealizma in posebno ljubezni do našega naroda. Pripovedovala sta mi, da morajo počakati v Grčaricah srbske četnike, ki so že v Gorskem Kotarju, nato pa bodo skupno očistili obalski teren za izkrcanje zaveznikov. Taka da so naročila glavne komande.

Kako lepo se je vse to slišalo. Kranjcu pa ni šlo v glavo, zakaj naj čakajo v Grčaricah, ki so strateško največja neumnost. Toda kot vojak se je pokoril povelju, dal pa je nalog za utrjevanje.

Večerilo se je že, ko sem se poslovil. Še enkrat smo stopili skupaj, zapeli nekaj pesmi in nato smo si stisnili roke v slovo, vsi nasmejani, upajoč, na skorajšnjo svobodo. Odšel sem. V gozdu proti Ribnici me je že ustavila partizanska straža. Čisto mladi smrkavci so bili iz Gradnikove brigade. Kot „kurirja" Tomšičeve brigade so me spustili proti Ribnici. To je bil moj zadnji obisk pri najodličnejših protikomunističnih borcih, kar so v naslednjih dneh tudi dokazali.

Ko danes gledam nazaj, se sprašujem: kdo je te borce poslal v Grčarice in zakaj? Kdo jim je dal povelja, da morajo tam ostati in se boriti do zadnjega moža? Odgovora ne vem.

Usoda Grčaric je znana. Po treh dneh strahovite borbe so **Italijani in ne partizani**, s svojimi topovi razrušili Grčarice in borci so se morali predati. Z njimi sem bil spet skupaj v kočevskih zaporih...

Turjak:

Osmi september 1943 pomeni kapitulacijo fašistične Italije. Kapitulacija naših okupatorjev. Kaj sedaj? Danes, po 25 letih je popolnoma jasno, da smo bili politično in vojaško popolnoma nepripravljeni za ta trenutek, čeprav kapitulacija Italije ni bila nobena skrivnost. Tako so na žalost vse vaške straže po vsem bivšem italijanskem teritoriju Slovenije ostale brez političnega in brez vojaškega vodstva. V tem dejstvu je glavna tragika vseh dogodkov, ki so sledili po osmem septembru.

Drugi razlog Turjaške tragedije je bila needinost med političnim in vojaškim vodstvom. Vsaka politična in vojaška struja si je lastila pravico dajati navodila in povelja po svojih zaupnikih in kurirjih, povelja, ki so si seveda popolnoma nasprotovala.

Tretji razlog je bil sovraštvo in nezaupanje med političnimi strankami, kar je bilo posebno vidno med SL, četniki, Stražarji in Vaškimi stražami. V najusodnejšem trenutku našega naroda nismo znali pozabiti in odstraniti naših političnih razlik in rešiti trpeči narod. Zavedam se, da so vse to strahovite obtožbe, toda nihče jih ne bo mogel odstraniti iz žalostne slovenske zgodovine. Ker sem bil sam žrtev vsega tega s stotinami drugih slovenskih borcev, ki so zaradi tega izgubili svoja življenja, mislim, da imam pravico in dolžnost to povedati. To dolgujem mrtvim borcem, ki so pred svojo smrtjo jasno videli to krivdo in **vsi imeli le eno željo, da bi vodi-**

znati krivdo seveda vedno boli; toda kdor je mož, bo to storil. Teh pritelji naroda nikdar več ne vrgli v klavnice cveta slovenskega naroda. Priznanj še vedno čakamo.

Ni moj namen popisovati na tem mestu zgodovinski potek Turjaških bojev, raznih vojaških posvetov na Turjaku ali Zapotoku, ali morda opisovati krivdo posameznih vojaških poveljnikov ali posameznih političnih voditeljev v Ljubljani ali na terenu; vse to naj popišejo zgodovinarji in mnogo tega je že napisanega. Jaz sem bil le eden od črede, ki je preživel Turjak in bil priča strahotne borbe, trpljenja in končne izdaje. Nikdar pa seveda ne bom pozabil junaške borbe turjaških branilcev in njim v čast naj napišem vsaj nekaj vrstic.

Koncentracija turjaških borcev se je vršila v soboto in nedeljo, 11. in 12. septembra. Nekateri poveljniki Vaških straž so imeli navodila, da je ta koncentracija potrebna, kajti na Turjaku se bo organizirala slovenska narodna vojska, ki bo šla naproti Angležem proti Trstu. Poveljniki VS niso nič radi sprejeli ta "navodila", kajti, prvič: zapustiti so morali svoje domove in vasi, ki so jih branili pred komunisti že več kot eno leto in pol; in drugič: nič radi niso slišali, da bo poveljstvo sedaj prevzel nekdo, ki ni bil nikdar na terenu, ki ga niti poznali niso. Oni pa so prenašali težo komunistične borbe že dolge mesece. Poleg tega niso imeli nobenega resnega zagotovila, da se Angleži res nameravajo izkrcati pri Trstu in če se ne, kaj bodo Nemci naredili z njimi.

Vsi ti tehtni pomisleki so prišli jasno do izraza na prvi seji na Turjaškem gradu v nedeljo popoldne. Usodno je bilo seveda tudi to, da takoimenovano „politično in vojaško vodstvo" ni bilo na terenu, ampak so rekli, da je bilo v Ljubljani. Vsaka zveza z Ljubljano pa je bila pretrgana. Tudi kurirji, ki so bili po tej seji poslani v Ljubljano po "navodila", so bili na potu v Ljubljano pri Škofljici ubiti od partizanov. Tako je bil Turjak prepuščen samemu sebi, brez pravega vodstva, političnega in vojaškega.

Partizani so seveda vse to prav dobro vedeli, zato so naredili sklep, da mora Turjak pasti v njihove roke; saj je bil na Turjaku zbran cvet protikomunističnih borcev. Po padcu Grčaric 10. septembra so takoj premaknili vse svoje razpoložljive sile v smeri proti Turjaku in grad popolnoma obkolili. Tu se je koncentriralo več kot 1.500 komunistov. Takoj v ponedeljek se je pričela borba na življenje in smrt. Borba je trajala ves teden, predaja se je izvršila v nedeljo, 19. septembra, okrog ene popoldne. **Turjaka seveda niso zavzeli partizani, ampak Italijani s svojo "topniško brigado"**, kar celo Saje prizna v svojem "Belogardizmu".

Med Turjaško borbo je prišlo dvakrat do premirja; prvič v torek popoldne in drugič v četrtek popoldne. Obe premirji sta seveda imeli samo en namen: prevara. V času premirja so si utrdili svoje položaje okrog gradu, posebno na Marofu, in poleg tega postavili italijanske topove z italijanskimi topničarji na primerna mesta, tako da so popolnoma obvladali s topovi grad od vseh strani.

Poveljniki Turjaka so pristali na te premirje, da pridobe na času in

Danes so že možje in žene, toda takrat še otroci pod vodstvom verskih in kulturnih vzgojiteljev pozdravljajo generala Rupnika, in dajejo svojevrsten poudarek slovenskim protikomunističnim plebiscitom

se pripravijo za izpad, na tihem so pa tudi pričakovali kakšno pomoč, ali vsaj navodil iz Ljubljane, ki je vedela, kaj se na Turjaku dogaja. Seveda Ljubljana ni ničesar storila.

Zahteve turjaških častnikov so bile: pogodba o medsebojnem nenapadanju, prosto zono za operacije proti Nemcem in tudi partizani naj imajo svojo zono. Seveda partizani niso pristali na noben pogoj. Zahtevali so brezpogojno predajo in popolno razorožitev. Ob drugem premirju so partizani po ženah poslali v grad pismo s sledečo vsebino:

> Da se prepreči nedolžno bratomorno prelivanje krvi, zahtevamo, da takoj položite orožje in se pridružite NOV in PO Slovenije.
>
> **IOOF daje amnestijo vsem organizatorjem, voditeljem in aktivistom bele garde.** Prilagamo prepis teksta o amnestiji. — "Smrt fašizmu, svobodo narodu". — Politkomisar: Dule, Komandant: Pero Popivoda.

Dejansko v gradu ni nihče verjel v partizanske obljube, vendar je bilo partizanskemu poveljstvu poslano pismo, v katerem je bilo poudarjeno, da samo napadalci morejo preprečiti prelivanje krvi, da smo redna jugoslovanska vojska, ki operira po navodilih zaveznikov, da je bil njihov predlog sporočen divizijskemu poveljstvu in da, dokler ni odgovora od tam, predlagamo premirje.

Med tem časom so partizani razpostavili italijanske topove okrog gradu in komaj je ženska delegacija s pismom odšla iz gradu, se je začelo strahovito obstreljevanje iz vseh topov. V dveh urah smo našteli 395 težkih granat iz italijanskih topov. Zidovi stoletnega gradu so se začeli rušiti, rušili so se stropi, vse je bilo v dimu in prahu. Sredi ruševin so se borci borili kot levi, odbijali so napad za napadom v petek, soboto in nedeljo zjutraj. Seveda te borbe ne bom nikdar pozabil, še manj pa pozabil junaštva turjaških borcev, ki so brez hrane in vode vzdržali te strahotne dni.

Partizani sami, kljub temu, da jih je bilo nad 1500 okrog gradu, ne bi nikdar zavzeli gradu. Grad so dejansko razrušili Italijani s topovi. Da pa so partizani mogli vdreti v grad, jim je pomagal izdajalec **Prajer.** Ta se je vtihotapil v grad z delegacijo žensk že v četrtek, ko so partizani prosili za premirje. Grad je dobro poznal, saj je imel gostilno tik pod gradom. Z njim so prišli v grad tudi trije študentje, ki so nosili v svojih nahrbtnikih vrvi. Seveda so lagali, da so dezerterji od partizanov. V noči od sobote na nedeljo so se vsi štirje spravili v podstrešje, tam navezali za ostrešje vrvi in jih spustili doli po obzidju in sicer na kraju, kjer je bilo nemogoče videti iz gradu in tudi nemogoče obstreljevati. Partizani so privezali na vrvi lestve in po njih prilezli v grad prav nasproti glavnega vhoda v grad. Od tam so popolnoma obvladali vse dvorišče in glavni vhod. Začel se je strahoten boj na dvorišču. Dvakrat so jih borci vrgli nazaj, toda, ko je bil ob drugem izpadu komandant **France Kadunc** ranjen in se je ob istem času vnelo skladišče municije, je v gradu nastala strahotna panika. Izpad je bil nemogoč. Prajer je dobro opravil svoje zločinsko delo. Sam se je pozneje bahal: "Turjak ne bi bil padel, če ne bi bilo mene." In najbrž je to resnica.

Usoda Turjaka je bila zapečatena. Borci so prihajali iz stolpov in grajskih lin. Pogled nanje je bil strahoten. Padla je odredba: **predaja.** Te besede protikomunistični borci niso nikdar poznali v vseh svojih borbah. Morda jih bo svečana obljuba amnestije le rešila. Če pa bodo komunisti svojo obljubo prelomili, so svečano prisegli, da se bodo vsi oni, ki bodo preživeli, borili do zadnjega moža, da očistijo našo zemljo komunističnih morilcev.

Fantje so položili orožje. Odšli smo iz gorečega gradu na cesto ob gradu, ki pelje na Marof. Tu se je začelo ropanje, pretepanje, pljuvanje na nas. Najbolj so se odlikovale partizanske vlačuge. Italijanov je bilo med njimi kot listja in trave in so ponosno vpili, da bodo naredili iz nas salame in rižoto. To pretepanje in sramotenje je trajalo kaki dve uri.

Nato so nam zvezali roke z žico po dva in dva in po sredi kolone so dali debelo vrv in nas nanjo navezali. Navezali so nas tako tesno skupaj, da niti hoditi nismo mogli. To je bil seveda za partizane najzmagoslavnejši pohod. Na čelu kolone je bil italijanski tank in na vrhu tanka je zmagoslavno sedel **Prajer,** za njim pa 350 parov zvezanih protikomunističnih borcev. Na Marofu smo morali leči na tla. Novo pretepanje in sramotenje. Nekateri komunistični oficirji so jahali konje preko žrtev, ležečih na tleh. Okrog nas pa veselica, prepevanje, pitje, harmonika, vse "za pravdo in svobodo slovenskega naroda".

Ko so bili že vsi pijani, so končno odločili, da mora kolona ujetnikov preko Rašice v Velike Lašče. Na tisoče ljudi je stalo ob cesti na tej dolgi križevi poti. Ponujali so nam vodo in hrano; toda nihče ni smel vzeti niti trohice. Bile so matere, očetje, dekleta in otroci ujetnikov. Ob vsej tej poti ni bilo slišati drugega kot jok slovenskega ljudstva; na drugi pa vpitje in harmonika komunistov.

V Laščah je bila seveda veselica. Vsi terenci so bili tam zbrani; in seveda tudi komunistična komanda: **Jožko Brilej, Tone Fajfar, Edvard Kardelj.** Fajfar in Kardelj sta ponovno zagotovila amnestijo vsem, „ker smo imeli vsaj toliko soli, da smo se predali".

Takoj smo začeli uživati sadove amnsetije. Terenci so začeli izbirati svoje žrtve, jih pretepali in sramotili. Odgnali so nas kot živino v lesene silose tik pod kolodvorom. Začeli so takoj izbirati poveljnike in voditelje, 12 po številu. Devet so jih na mestu ustrelili, trije so pa ušli. Drugo jutro so jih še šestdeset ustrelili. Ponoči so vsi pijani streljali v lesene barake. Mnogo je bilo težko ranjenih.

Za duhovnike in bogoslovce so pa imeli poseben načrt. Še isto noč — okrog devetih zvečer —so nas zopet navezali z žico na vrvi, nas odpeljali na postajo in nas tam zmetali v živinski vagon ter s slavnostno okrašeno lokomotivo odpeljali proti Kočevju. "Prvi partizanski vlak na svobodnem ozemlju", so se bahali. Nikdar ne bom pozabil mladega, prisilno mobiliziranega stražarja na vlaku, ki je jokal kot otrok, ko je videl našo mizerijo. V temi je pristopil k meni in mi dal malo sladkorja, ki ga je imel zavitega v papirju: „To je vse, kar imam," je dejal, „pa dam tebi, da boš vedel, da nismo vsi zverine." Revež je jokal vso pot do Kočevja.

V Kočevju so nas spet kot živino, zvezane z žico, odpeljali v kočevski grad, kjer so nas zaprli skupaj s četniki iz Grčaric.

Strahotno življenje v teh zaporih je bilo že ponovno opisano. Tudi slavni Kočevski "proces" enaindvajsetih. Za vse druge pa, ki niso bili na "procesu", je pa veljala **Kidričeva** odločba: „Proti beli gardi je mogoč samo en postopek: postopek fizičnega uničenja." To se pravi: **pobiti vse, ki niso komunisti.** To je komunistična amnestija.

Tako je tudi bilo. Ko so postrelili one s procesa, so prihajali vsako noč dvakrat ali trikrat v naše zapore, poklicali dva ali tri iz vsake celice, jih zvezali in s kamijoni odpeljali na morišče.

Toda kljub trpljenju, mučenju, lakoti, žeji, nesnagi, v kateri smo živeli, kljub ušem in raznim boleznim, morála borcev ni nikdar padla, in kljub vsemu nagovarjanju se niti eden ni udinjal komunistom.

Zbrani smo bili v teh ječah ljudje vseh političnih nazorov, vseh strank, politiki in vojaki. Dovolj smo imeli časa pretehtati preteklost; tudi vse politične in vojaške napake. Vsi brez izjeme pa smo spoznali, da **smo bili samo žrtve politike.** Vsi smo bili pripravljeni darovati svoja življenja. Morda bo naša žrtev odprla oči odgovornih, da se kaj takega nikdar več ne bo zgodilo.

Od 19. septembra do 29. oktobra se je število jetnikov vedno manjšalo. Vsaka noč jih je vzela nekaj. 29. oktobra nas je ostalo samo še 54. Ker so

se Nemci približevali Kočevju, so nas spet navezali na vrv in odpeljali v Grčarice, nato pa v Medvedjek, kjer smo imeli svoje taborišče in politično šolo. Bilo je strašno. Mraz, nič hrane in vode, ki je bila 4 ure hoda v dolini. Tu smo na večernih zborovanjih prisostvovali strašnim mučenjem ujetnikov, ki jih nismo poznali. Neki Mariji so odrezali prsa in ji živi potegnili črева iz trebuha, ko je bila z žico privezana na drevesu. Ustrelili so neko spolno vso okuženo partijko. Njene zadnje besede so bile: „Živel Stalin! Živela KP." Te likvidacije so se vršile vsak večer. Žrtev seveda nismo poznali.

V onih dneh so Nemci začeli ofenzivo proti Medvedjeku. Sklenili so, da nas morajo vse pobiti, ker bi jim bili pri begu samo v breme. Za sklep smo zvedeli po svojem zaupniku. Zato je bila tedaj zadnja možnost za pobeg. Od 54 nas je samo osem pobegnilo, drugi so bili vsi postreljeni. Od teh osmih sva, kolikor mi je znano, danes samo še dva pri življenju; ostali so bili pozneje ubiti kot domobranci ali vrnjeni iz Vetrinja v Jugoslavijo in ubiti.

Ko gledam nazaj na te žalostne dneve pred 25 leti, se sprašujem: **Zakaj?**

Nobenega dvoma ni, da nosijo glavno odgovornost za vse te pokolje komunistični zločinci, katerih edini načrt je bil: **likvidacija vseh, ki ne trobijo v njihov rog.** Toda do tega ne bi smelo priti nikdar, če bi bili v onih usodnih dneh edini, če bi politično in vojaško vodstvo našega naroda v onih dneh spoznalo, da je **treba reševati narod, ne pa se prepirati med seboj.** Tako so Grčarice, Turjak in Kočevje samo posledica naše politične nezrelosti.

Borci iz Grčaric in Turjaka, — samo Bog ve, kje danes počivajo vaše izmučene kosti in vaša trupla; **toda spomin na vas, vaš zgled ljubezni do Boga naroda in domovine ne bo nikdar umrl.** Vi ste naši svetilniki, vi ste naša pot, vi ste nam pokazali, kako je treba za narod trpeti in umirati, če naj narod ostane živ.

Večna vam hvala in čast. Preživeli Turjačan

OB 25-LETNICI MUČENIŠTVA JUNAKOV IZ GRČARIC IN TURJAKA, KI JE POSTALO V SVETLEM ZGLEDU POSVEČENO SEME PRVE SLOVENSKE NARODNE VOJSKE DOMOBRANCEV, PRILIJMO NOVEGA GORIVA NAŠI NAČELNI ODLOČNOSTI, DA V BOJU PROTI MEDNARODNEMU KOMUNIZMU NIKDAR IN POD NOBENIMI OKOLNOSTMI NE BOMO POPUSTILI, AMPAK DA BOMO PONESLI NJIH VELIČASTNI ZGLED IZ RODA V ROD V VESOLJNI FRONTI SVOBODOLJUBNEGA ČLOVEŠTVA ZA

BOGA — NAROD — DOMOVINO!

P. Vičan

Ob spominu na padle sokole-četnike

Leta 1918 je zasijala jugoslovanskim narodom Srbom, Hrvatom in Slovencem dolgo pričakovana svoboda. Letos mineva 50 let od tega zgodovinskega dogodka. Petdeset let smo starejši in bogatejši na izkušnjah, ki so bile včasih polne sončnih žarkov, včasih pa grenkobe in trpkih spoznanj.

Marsikdo je uspel v teh letih življenja, marsikomu ni šlo vse po sreči. Posebno za protikomunistične borce je bila usoda mavrica različnih barv. Enim je naklonila preganjanje, trpljenje in prerani grob — Bog ve, kje pod stoletnimi drevesi in grmovjem. Drugim je prinesla prijetno, pa tudi neprijetno zamejsko življenje. Tretjim je bilo usojeno pripogibati hrbet z vetrom na vse strani.

Letos poteka tudi 25 let, odkar so se protikomunistični borci junaško borili proti rdečemu zmaju na vseh krajih Slovenije in na vseh koncih Jugoslavije. Letos, ob četrtini stoletnice tistih črnih dni se bomo poklonili spominu mrtvih, ki so dali svoja življenja na **Turjaku** in v **Kočevskem Rogu.**

V teh krajih so bili tudi **sokoli in četniki** pred smrtjo strašno mučeni. Odpeljani na morišče, pred izkopane jame, pred naperjene komunistične puške. Streli iz pušk so prekinili življenja nepozabnih junakov sokolov in četnikov. Med temi junaki in žrtvami počivata med ostalimi v skupni gomili, danes že prerasli z gozdnimi prerastki, zadnji starosta Sokola Vič **brat Rudi Marinčič** in njegov rodni brat in zadnji telovadni načelnik viškega Sokola **brat Milko.** Dva dobrosrčna, poštena in inteligentna sokola — tako kot so bili drugi odločni protikomunisti.

Samo zaradi tega sta brata Marinčiča z ostalimi sokoli in četniki bila mučena in obsojena na smrt. In zaradi te ljubezni do svojega naroda, do svobode in resnične demokracije **bodo ti padli junaki ostali nam svetla luč resnice, kajti, kdor se je kjerkoli boril proti komunističnemu zlu, kdor se je boril za svobodo in poštenost — ni umrl.** Za njimi ne žalujejo samo domači in prijatelji, za njimi žaluje nebo, zrak, vsa priroda.

Danes v marsikateri hiši na vseh delih sveta še živijo soborci: **četniki, sokoli in domobranci.** Vsi čutijo, da so veliko dolžni tistim, ki jih ni več; čutijo svetlobo in toplino v svojih srcih ob misli na vse te padle junake in se jih spominjajo z vso hvaležnostjo in spoštovanjem. Marsikdaj natočijo čaše ter nazdravijo v spomin padlim borcem, **borcem za svobodo, svobodo Jugoslavije in svobodo sveta.**

Počivajte v miru! — Zdravo!

*

Gomile naših padlih borcev nas še danes spominjajo, da se vselej in in povsod zavedamo, da smo napravili samo pol poti v protikomunistični

borbi v starem kraju. Zato: **kjerkoli in karkoli smo, ne bodimo mlačni, ne vrzimo puške v koruzo!**

Zavedati se moramo, da danes komunistične sile bijejo boj v Vietnamu z vsemi sredstvi, da bi uničile ameriško in zavezniško demokracijo in vojsko ter tako osvojile svet. Komunisti pojejo o miru — toda o miru pod rdečo zastavo. Zavedati se moramo, da dan za dnem ameriški in zavezniški vojaki omahujejo v smrt. S svojo krvjo napajajo zemljo, ker ljubijo svobodo, ker hočejo, da bodo narodi in z njimi posamezniki sami krojili svojo usodo.

Zato je naša dolžnost, da Ameriko in njeno borbo proti rdečemu zmaju podpremo z dušo in telesom, podpremo moralno, materialno in če je treba, tudi z življenjem. Ameriški vojak se ne bori samo za svobodo in blagostanje svoje dežele in Vietnama, bori se za blagostanje, svobodo in mir vsega sveta.

Samo z zmago nad komunizmom, bo sen naših padlih borcev dopolnjen in naša krivična usoda preteklosti bo bolj svetla v sedanjosti in prihodnjosti.

M. Jakopič:

SEPTEMBER 1943

Petindvajset let...
Deset tisoč dni,
kar so ugasnile plamteče oči,
svetle oči svobodnjakov.

Dvaintrideset ranjencev ustreljenih v mlado srce.
Zadnji poljub rožnega venca,
ki so rosile ga solze
in blazno pošastna senca tiste noči.
Kletev in smeh, pljunki v obraz —
mrtvim in živim.
Svoboda!? Velika laž!
Grozeča Golgota vsem,
ki so hoteli živeti
Golgota naroda, razpetega na križ.

Navček je jokal, ljudje, polje in živina.
Satan je hodil z dvignjeno glavo.
Na okna je trkala smrt —
kot za stavo
so se odpirala žrela samotnih morišč.
Preko slovenskih vasi so razpeli težki mrtvaški prt,
podboji zaznamovani s krvjo
kot Izraelcem nekoč so oznanjali smrt.

Tekla je kri v potokih. Tekla na Turjaku in v Velikih Laščah,
Mozlju in Jelendolu. Tekla v Kočevju, tekla v Grčaricah.
Tekla, kot bi bila tuja, ne naša.
Takrat ste bili prvič prodani. Prvič, kmalu drugič
in zdaj vas prodajamo tretjič...
Tudi mi, ki smo vam stiskali roke nekoč
in vas klicali: junaki!
Postali smo prazni, plahi, slabiči in obešenjaki!

Petindvajset let — kot bilo bi včeraj!
Tistih lepih mladih dolenjskih stražarjev ni več.
Fantov, ki stali kot hrasti na meji vasi so,
fantov, ki hrepeneli so kot nagelj pod noč hrepeni
tam med dekliškimi križi —
O soncu, o svetlem soncu...
In je zadrhtel in zakrvavel,
moj Bog,
cvet, položen na krvavo prst,
za trpek spomin,
za ljubezen, ki ne meri časa si z uro na steni.
Samo s srcem,
delom božjih rok.

— — —

Gorenjska je dala Permeta, fanta, zalega, tihega.
Štajerska je poslala Žuraja. Dolenjska Kačunca
in stotine drugih.
Zakaj? Kdo jih je klical na prve okope,
kdo je njih sveto žrtev ocenil?
Odgovori si sam, moj brat!

J. G.

SPOMINI NA ZAČETKE DOMOBRANSTVA

Naša postojanka v **Brežah pri Ribnici** je imela kakih 30 borcev, samih domačinov. Ustanovili smo jo, da bi se postavili v bran proti komunistom, ki so zavratno izdajali naše zavedne ljudi Italijanom. Vsi vemo, kakšna usoda jih je čakala. Stradanje in počasno umiranje v taboriščih, ali pa hitra smrt pred puškami Italijanov; kot talci za zločine, katere so povzročili komunisti, da so se na ta način iznebili svojih nasprotnikov. Koliko ljudi je dalo svoja življenja, vedo samo Bog in pa krvniki slovenskega naroda.

Ob italijanskem razpadu smo se umaknili v Ribnico, kjer sta se nam pridružila **podpolkovnik Dežman** in dolenjevaška posadka. Skupno smo se podali preko Male gore v Dobrepolje, od tam pa v **Turjak**. Naš umik se je vršil preko gozdov in po stranskih poteh, kajti po glavnih cestah so se že prevažali v zaplenjenih italijanskih vozilih partizani.

Spominjam se gradu, kjer sem našel mnogo znancev. Kar verjeti nisem mogel, da nas je toliko protikomunistov. Navdušenje in morala za borbo sta bili visoki. Strahu pred partizani nismo poznali, kajti kadarkoli smo se srečali v borbah, so bili oni tisti, ki so bežali.

Po kratkem počitku je bila naša skupina poslana na **Zapotok**, kjer smo držali položaje. Sreča moja je bila kot vedno, da sem bil eden izmed šestih prostovoljcev, ki so bili določeni za patrolo nazaj na Turjak. Nismo se preveč dolgo zadržali v gradu. Vrnili smo se po isti poti. Razlika je bila samo ta, da so nas pri Želimlju napadli partizani. Imeli so oklopni voz. Toda izognili smo se jim brez vsakih žrtev.

Na Zapotoku sta bila med drugimi poslanec **Škulj** in podpolkovnik **Dežman**. Slišal sem g. Dežmana, ki je svetoval, da se naj umaknemo v Ljubljano. Njegov nasvet je obveljal, kajti po kakih dveh dneh smo se začeli umikati preko Barja proti Ljubljani.

Streljali smo vso pot. Naša sreča je bila, da so bili med partizani sami mobiliziranci, s katerimi sem prišel v stik pri domobrancih, ko so pobegnili, in mi povedali, da so skoraj vsi streljali v zrak, samo da je pokalo. Kolikor mi je znano, med nami nismo imeli nobenih izgub; niti ranjenih ne.

V Črni vasi smo čakali, da se je poslanec g. Škulj vrnil iz Ljubljane, kamor se je šel razgovarjat za našo predajo. Po njegovi vrnitvi smo morali odvreči vse orožje in v četverostopih smo odkorakali v Ljubljano; razoroženi, toda ne premagani. Seme in kal bodočega domobranstva.

Dr. Celestin Jelenec

KAJ VEM O GENERALU RUPNIKU

Pokojni dr. Celestin Jelenec mi je večkrat omenil, da bo pisal o generalu Rupniku. — Mogoče je začel pisati že prav v slutnji bližnje smrti, da bi tako izvršil poslednjo pošteno dolžnost, za katero je menil, da jo mora še opraviti pred odhodom na častno mesto mož v spominu svojega naroda. Članek je namreč verjetno zadnje, kar je pokojni dr. Celestin Jelenec zapisal; zakaj neizprosna dekla božja mu je kar sredi nedokončanega stavka vzela svinčnik iz utrujene roke... — Zato mislim, da se ob ponovni obletnici mučeniške smrti gen. Leona Rupnika najlepše oddolžimo njegovemu svetlemu spominu, ko na tem mestu prinašamo pričujoči spis tudi kot našo pietetno poklonitev še enemu slovenskemu poštenjaku — dr. Celestinu Jelencu.

Inž. A. Matičič.

Tudi za generala Rupnika lahko veljajo besede nemškega pesnika Schillerja o vojskovodji Wallensteinu v Tridesetletni vojni:

Ljubav in graja strank potvarjata
značaja mu podobo v zgodovini.

Njegovo ime sem prvič slišal, ko sem v beograjskih dnevnikih bral poročilo o njegovem velikem govoru proti komunizmu, ko je bil vojaški komandant v Kragujevcu.

Moj sošolec in stanovski tovariš **dr. Josip Ažman** mi je pravil, da se je Rupnik, ko je bil kot mlad oficir na Vojni šoli na Dunaju, mnogo družil s slovenskimi visokošolci in javno kazal svoje slovensko čustvovanje.

Pokojni polkovnik **Vladimir Vauhnik** mi je pripovedoval, da je njegovo narodno izpostavljanje, ko je bil na Vojni šoli, dalo povod za disciplinsko cenzuro, ki ga je kasneje ovirala, da ni mogel redno napredovati v generalštabni službi. Ko pa se je med prvo svetovno vojno tako izkazal s svojo sposobnostjo, da so prav zaradi njega spremenili dotični reglament, je lahko napredoval. S tem da je indirektno pripomogel k napredovanju še nekaterim drugim oficirjem, ki so bili disciplinirani po istem reglamentu.

Ko je postal poveljnik za utrjevanje v Sloveniji, je objavil v dnevniku **Jutru** članek z naslovom **„Dolžnosti jugoslovanskega oficirja“**, v katerem je razložil svoje misli, kakšen naj bi bil vzor oficirja jugoslovanske vojske. Takrat sem prvič videl tudi njegovo sliko, objavljeno v zvezi s tem člankom.

V tem času sem v svojem poklicu zastopal neko stranko v postopanju o določitvi odškodnine za odvzeto zemljišče. Takrat sem videl tudi njegov odločni, pokončni podpis: **Lav Rupnik.**

Po začetku druge svetovne vojne je vojaško poveljstvo v Ljubljani

prirejalo za rezervne oficirje strokovna predavanja o aktualnih vojaških vprašanjih. Tako predavanje, ki sem se ga udeležil tudi jaz, je imel tudi general Rupnik, in sicer o francoskem in nemškem utrjevalnem sistemu. Takrat sem ga prvič osebno videl. Predavanje je začel v domači slovenščini in se je opravičil, da bo nadaljeval srbohrvatsko, ker mu v našem jeziku manjkajo tehnični izrazi. Prepričevalno se je zavzemal za nemški sistem in sem mu moral dajati prav. Govoril je prosto celo uro. Nisem opazil, da bi bil uporabljal kake zapiske. Po predavanju mi je prijatelj, ki je sedel poleg mene in je imel za jezik boljši posluh od mene, pripomnil, da govori odlično srbohrvaščino.

Ko je 25. marca 1941 tedanja jugoslovanska vlada podpisala s Hitlerjem tripartidni pakt in se je 27. marca izvršil preobrat, sem v ponedeljek 31. marca dobil vpoklic v vojsko po svojem razporedu z dolgim naslovom pomočnika komandanta štaba stana grupe armije v **Zaprešić** pri Zagrebu. V torek, 1. aprila sem odšel v Zaprešić, kjer sem zvedel, naj odidem v graščino **Novi dvori**, nekdaj last bana Jelačića. Tam sem zvedel, da je poveljnik prve armijske skupine **general Milorad Popović**, šef generalnega štaba pa Rupnik. V okviru moje oblasti je bilo, da je najlepšo sobo v graščini dobil general Rupnik.

V sredo ali morda šele v četrtek se je v Novih dvorih pojavil tudi Rupnik. Ko se mu je ves oficirski zbor uradno predstavil, je vpraševal vse tiste, ki je njih priimek zvenel slovensko, od kod prihajajo. Po razstopu so nas drugi oficirji, ki so prišli iz vseh delov Jugoslavije, dražili, da smo si Slovenci že spet preskrbeli protekcijo.

Od takrat z Rupnikom nisem več prišel osebno v dotiko, ker sem imel svoje delo v drugem delu graščine. Tudi se je v četrtek ali petek popoldne odpeljal za en dan v Ljubljano. Pač pa mi je profesor **Šubic**, ki je bil zaposlen kot risar v njegovem oddelku, rekel, da hodi po sobi gor in dol in da sam s seboj govori: Luda kuća, luda kuća.*

V nedeljo 6. aprila sem ob 6. uri zjutraj pri graščinskem oskrbniku **Gašpariču**, Slovencu iz Prlekije, ki je prejšnji dan dal zaklati prašiča, pokušal ocvirke. Bilo je lepo pomladansko jutro. Takrat je visoko po nebu plulo letalo v smeri proti Zagrebu. Za njim še drugo. Kar zagrmi nekje izpod Sused-grada topovski strel in za njim še drugi in tretji. Beli oblački šrapnelov so začeli obkrožati letali. Vojna se je začela. Že zgodaj dopoldne je prišlo poročilo, da so letala razstrelila železniško progo med Zagrebom in Siskom in se je Rupnik odpeljal ogledat položaj.

V ponedeljek 7. aprila se je vsa naša komanda preselila v **Kerestinec** onkraj Save pri Zagrebu. Samo jaz sem ostal v Novih dvorih, da sem odpravljal v Kerestinec zakasnele mobilizirance. V sredo 9. aprila sem bil tudi jaz odpoklican v Kerestinec. Že naslednji dan, v četrtek 10. aprila se je pa vsa komanda preselila v **Petrinje**. Samo Rupnik ni prišel v Petrinje.

---

* Norišnica, norišnica — Op. ured.

Povedali so mi, da je ostal v Zagrebu. Ko sem odpravil svoje delo v dveh šolskih poslopjih, sem odšel v mesto. Ko smo se pripeljali v Petrinje, sem namreč na neki hiši videl velik napis: Dalmatinsko vino. Tja sem se namenil. Že na trgu pa mi pride nagroti občinski pandur z bobnom in za njim gruča mladih ljudi. Ko je odbobnal, je prebral razglas, da se je ustanovila nezavisna država Hrvatska. Žeja me je minila in sem se vrnil h komandi, kjer so pa že tudi bili obveščeni.

V tednu po Veliki noči sem se vračal v Ljubljano. Sredi noči sem prišel čez most preko Sotle. Na štajerski strani stoji ob mostu na desni strani ceste lepa enonadstropna hiša. Tam sem videl čuden prizor. Na vrhu visokega mlaja je visela velika rdeča zastava s kljukastim križem, pod njo pa manjša belo-plavo-rdeča zastava.

Nekaj dni potem, ko sem prišel v Ljubljano, je prišla k meni gospa Rupnikova me vprašat, kaj vem, kje je ostal njen mož. Nisem ji mogel drugega povedati, kakor da je ostal v Zagrebu in da lahko pričakuje, da se bo srečno vrnil, ker da Hrvatje izpuščajo Slovence domov.

Morda mesec dni pozneje sem v Ljubljani na ulici videl generala Rupnika v civilni obleki. Kmalu na to je njegovo ime vzbudilo pozornost, ko so komunisti, ki so do takrat izvršili nekaj atentatov, pripravili tudi nanj atentat in je bil ta atentat prvi, ki jim je izpodletel.

Takrat je v ljubljanski Zvezdi še sedel visoko na konju kralj Aleksander, umetniško delo kiparja **Dolinarja**, in bodel Italijane v oči. Tedanjemu ljubljanskemu županu **dr. Adlešiču** so Italijani predlagali, naj bi sam na tihem prestavil ta spomenik z javnega trga v muzej na dvorišče. Župan je odklonil, da bi on odstranil z javnega trga spomenik, ki ga je svoj čas sam prevzel v svoje varstvo. Italijani so nato spomenik sredi noči razstrelili, dr. Adlešič je pa odložil županstvo. Povedal mi je, da bo njegov naslednik general Rupnik, kar sva oba smatrala za srečno rešitev, ker za ljubljansko prebivalstvo ni vseeno, ali sedi na Rotovžu neki italijanski commendatore ali celo fašist ali domač človek.

Rupnik je ob prevzemu županstva vzbudil med Ljubljančani mnogo dobre volje, ker je izdal slovesen manifest z naslovom Ljubljančani! — Lubianesi! Kar je humor ljubljanske ulice bral: Ljubi Janezi!

Prišel je zlom fašistične Italije, sledili sta katastrofi na Grčariçah in na Turjaku. — Ljubljano so zasedli Nemci. V tedanji zmedi je storil Rupnik uslugo prebivalstvu Ljubljanske pokrajine, da je prevzel mesto predsednika Ljubljanske pokrajine. Takrat sem bral v Jutru, da so mu Nemci na Bledu dali za nalogo skrbeti:

1. za red in varnost v pokrajini;
2. za čisto, to se pravi nekorumpirano upravo;
3. za prehrano prebivalstva.

Ta naloga se giblje v okviru mednarodne haaške konvencije, ki priznava prebivalstvu v okupiranih deželah med vojno nekaj pravic in mu nalaga nekaj dolžnosti. Ne nalaga pa prebivalstvu, da bi bilo okupacijskim silam lojalno. Rupniku pripada tudi zasluga, da... —

Četrt stoletja mineva, odkar je tik pred vrati Ljubljane padel grad Turjak, katerega so po zlomu Italije branili Vaški stražarji in napadali komunistični partizani.

Padec tega starinskega gradu je eden temeljnih, osrednjih dogodkov komunistične revolucije v Sloveniji. Zato je nujno, da se ta dogodek osvetli od vseh strani, ako nočemo, da ostane v analih zgodovine zapisana le komunistična verzija.

V ta namen sem obiskal dva preživela turjaška borca ter ju naprosil za kratek razgovor o tem dogodku

Slovenci smo nagnjeni k sentimentalnosti; in tako je verjetno glavni vzrok zbiranja vaških stražarjev na Turjaku v sentimentalni primerjavi slovenske revolucije s špansko. Takrat vodilni predstavniki Vaške straže, odnosno poveljniki važnejših edinic so smatrali za primerno, da tudi slovenska protirevolucija dobi svoj Alcazar. In Turjak je nudil vse pogoje za to.

Morda je v tej sentimentalnosti tudi vzrok, da v gradu ni bilo pravega poveljstva, odnosno tistega, kar se v angleščini imenuje "chain of command". Glavno besedo so imeli kaplani in pa člani akademskea kluba Straža, čeravno sta si obe priči edini v tem, da Stražarji niso prav nič „politizirali".

Odločilno vlogo pri padcu Turjaka so vsekakor igrali italijanski topovi. Tu se priči ločita v mnenju. Prvi je prepričan, da bi grad prej ali slej padel tudi brez sodelovanja italijanskih topničarjev, dočim je drugi mnenja, da je treba padec trdnjave pripisati učinkovitosti teh topov.

Pri omembi italijanskih topov odnosno topničarjev, pa je važno tudi vprašanje: kakšno je bilo zadržanje navzočih Italijanov. Komunistični dokumenti namreč govorijo o tem italijanskem sodelovanju, češ, da gre za enostavno uporabo vojnih ujetnikov. Z drugimi besedami: ko so partizani razorožili dotično topniško edinico italijanske vojske, so topove in vojake kot ujetnike uporabili pri napadu na Turjak, odnosno že prej na Gračarice.

Obe priči zavračata to razlago. Italijanski topničarji pred Turjakom v ničemer niso delali videza vojnih ujetnikov; bili so oboroženi ter so se popolnoma neovirano gibali med partizani in partizankami.

Med vprašanji v zvezi s Turjakom, je tudi vprašanje nemške pomoči. Zakaj ni prišla oblegancem na pomoč nemška vojska, ki je takrat že bila v Ljubljani samo nekaj kilometrov od Turjaka?

Nad gradom naj bi vihrala slovenska zastava, ki naj bi jo opazilo nemško izvidniško letalo. Nemško poveljstvo naj bi zato, to je vsled slovenske zastave na gradu, prepustilo branitelje njihovi usodi. Žal pa je to samo ena razlaga in danes je tudi nemogoče dobiti človeka, ki bi se zatrdno spominjal, ali je, ali ni nad gradom vihrala slovenska zastava.

Po mnenju enega od preživelih pa so imeli komunisti okrog Turjaka obroč globinskih zased in bi bila potrebna cela divizija vojaštva, da bi se prebila do gradu. Morda je v tem razlaga.

Ob vdoru v grad so komunisti v kleti pomorili vse ranjence; menda okrog 30. Podobna usoda je doletela tudi večino ostalih preživelih borcev. Več ali manj neprizadeti so ostali le številni bogoslovci, ki so se v grad umaknili z odhajajočimi edinicami vaških straž.

Kako sta se rešili preživeli priči? Enemu je uspel pobeg, ko je bila njegova skupina gnana proti Ribnici, drugega pa je rešil komunistični terenec iz domače vasi, ki ga je prepoznal med ujetimi vaškimi stražarji.

Grčarice in Turjak sta dokaz, da v vojni ali revoluciji ni prostora ne za naivnost ne za sentimentalnost. Ena in druga je usodna. Komunisti so večino bitk v Sloveniji izgubili: one pa, ki so jih dobili, so izrabili brez sentimentalnosti in naivnosti v svojo največjo korist.

In še: v razgovoru so bile morda najpogostejše besede: „Tega se pa žal ne spominjam več... zdaj je že 25 let od tega, to sem pa pozabil." Ni mogoče dolžiti posameznikov; krivi smo vsi. Morda je največ tolažbe v dejstvu, da sploh ne vemo, kaj vse smo že pozabili...

P. B.

ČETRT STOLETJA

(Padlim slovenskim Sokolom v spomin)

Pomladi leta 1941 so vsa domoljubna sokolska gesla nenadoma zadobila nov prizvok. Sokolski prapori, zaviti v črno platno, so šli v skrivališča; sokolski domovi so morali sprejeti med svoje stene sivozelene tujce, v sokolska gnezda pa so bila položena kukavičja jajca tuje, komunistične propagande.

V času, ko je bil narod raztepen, razbičan in razkosan, je doživljal enako usodo tudi slovenski Sokol. Iz kukavičjih jajc so se izlegli nesokolski izrodki, ki so nato zasejali zmedo med narod in sokolom zameglili poglod.

A ne vsem!

Jeseni 1943 stoji sredi svobodne slovenske zemlje četa zgrajenih, svobodnih Sokolov.

Domala vsi so v njej, ki bi danes vodili njihov polet. Zahrbtnost rdečih in topovi sivozelenih so opravili svoje.

Slovenski Sokol je pokopan v Mozlju!

Tako so bila zlomljena krila ideji, ki je pred sto leti prišla z bratskega severa ter je prepojila narod z duhom odporništva in željo po svobodi. Sveti zgled junakov z Grčarice je njeno najpopolnejše potrdilo.

Med vsemi, ki so padli, so najbolj pozabljeni. Celo njihov skrajni idealizem ne najde vselej razumevanja; nad njihovo žrtvijo pa visi oblak dvoma.

Nas ki smo jih poznali, to ne boli. **Živijo v nas in so del naše preteklosti, naše mladosti.**

Nihče nam jih ne vzame.

Mrtvi bratje, junaki, mučenci: — Zdravo!

F. Slak

Politični umor ali izdajstvo?

Po drugi svetovni vojni se je v Ljubljani vršila tragikomedija, kateri so dali naslov: „Razprava proti Rupniku in soobtožencem". Na tem teatrskem odru so kriminalci sodili človeka po načinu srednjeveških feudalcev in ga obsodili na smrt. Ta človek je bil general **Leon Rupnik!**

Ob spominu na velike ljudi se običajno poglobimo v njihovo veliko delo za narod, znanost, ali karkoli že. In kadar pišemo o teh stvareh, jih moramo poznati.

Generala Rupnika sem v svojem življenju videl od bliže samo dvakrat; ob pogrebu kočevskih junakov na Orlovem vrhu leta 1943 na Ljubljanskem gradu in pa na protikomunističnem zborovanju na Grosupljem leta 1944; obakrat kot domobranec.

Radi se sklicujemo na naše politične voditelje, ki so krmili čolnič naše narodne usode v mirnih in nerazburkanih valovih. Postavljali spomenike. Povzdigovali in napihovali smo njihove rasluge za narod; postavili smo jih na tron!

Po pogrebu **dr. Korošca** je rekel moj pokojni oče: „Slovenci smo pokopali zadnjega voditelja, ki je delal za narod!"...

Očitno je mislil političnega! Prav je imel!

Revolucija in okupacija sta dokazali, kako se godi narodu z velikim številom vodičev — brez voditelja. Ko smo se znašli po 8. septembru 1943 popolnoma v komunistični republiki, pod terorjem, kakršnega si danes že sami ne moremo več predstavljati, smo se spraševali: „Kje so naši voditelji?" Čakali smo, upali, trpeli... zastonj! Po padcu Turjaka in Grčaric je izginilo še zadnje upanje...

V vsej tej grozi je le počasi prodrl žarek upanja ob novici: „General Rupnik je ustanovil Slovensko domobranstvo iz ostankov strankarskih in skupinskih vojsk!"

Narod — do vratu v dušljivem močvirju pa je zagrabil za roko **rešitelja-vojaka.** V vsej tej grozi in obupu je bil vendarle še nekdo, ki je bil pripravljen žrtvovati se za narod, pozabiti na svojo čast in iz ljubezni do tega naroda stopiti na pot **modernega Matije Gubca,** po srednjeveški feudalni gospodi obsojenega **„izdajalca" — junaka!**

Človek bi pričakoval, da bomo Slovenci kot katoliški in kulturni narod postavili — vsaj v svobodi — stvari na svoje mesto!

Z zanimanjem sem vedno bral razne komentarje, pisanja, ugibanja in in želje po raznih emigrantskih časopisih. Nisem si pa bil na jasnem, čemu o gen. Rupniku tak molk? Ali ni žrtvoval vse, kar more človek žrtvovati — svoje življenje?

Žal sem začel razumevati stvari, katarih med revolucijo ne bi mogel dojeti in še manj sprejeti! Zastonj pa si stavljam vprašanje: Ali smo Slo-

Če je le mogel, se je general Rupnik rad sestajal s svojimi domobranci. Na sliki ga vidimo v razgovoru s skupino gorenjskih fantov, protikomunističnih borcev.

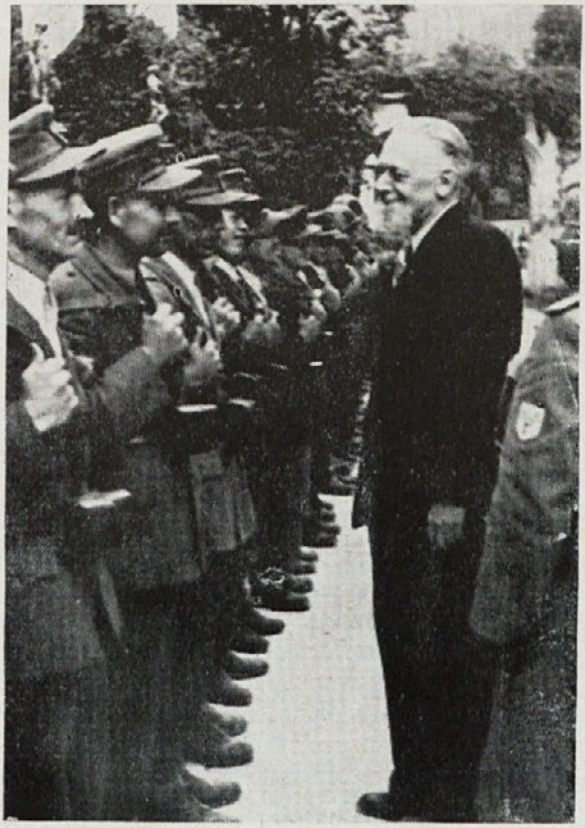

venci res vse to, kar si domišljamo, da smo? Katoliški, kulturni, demokratični in ne vem kaj še vse! Ako smo, potem postavimo stvari na svoje mesto! **Dajmo tudi mrtvim junakom priznanje, ker smo živim kričali: „Živio" tedaj, ko nam je tekla voda v grlo in smo njihovo žrtev visoko cenili. To je vsekakor nujnost kulturnega in vernega naroda!**

Ako bo potem, ko se bodo megle, dim in fantazije polegle, in bo preko grozne naše dobe posijalo sonce resnice, kdo pisal dramo naše preteklosti, bo lahko upravičeno zapisal tako, kot je bilo prikazano v drami Device Orleanske, (za televizijsko oddajo):

Po njeni obsodbi na smrt s sežigom žive na grmadi je eden izmed sodelujočih pri procesu ves obupan prišel k vladarju. Vladar se je živčno sprehajal po sobi, ni pa šel gledat, kako so Johano sežgali. Menih pa je jokal: „Vse je zgorelo, samo srce je ostalo; in to srce so vrgli v reko... Čemu si dopustil, da je bila sežgana?"

Vladar je mirno odgovoril: „Obsodil je nisem jaz, ampak cerkev! Ničesar ni bila kriva, to je bil politični umor...! Zanj se ni treba opravičevati“...

Ob koncu igre Johana, sedaj svetnica, vpraša brutalnega angleškega vojaka, ki je prišel nazaj naravnost iz pekla, da njo vidi: „Kakšen vtis imaš o Johani?“

Vojak odgovori: „Kaj vsi ti številni kralji in kapetani in škofje in advokati in njim enaki! Oni so te sámo pustili v jarku izkrvaveti do smrti. Naslednja stvar je, da se sestaneš z njimi tam doli; za vso publiciteto, katero so dali .. sebi... —

F. G.

PRIZNANJE BREZ PRIDRŽKA

Na Trški gori je začelo dozorevati prvo grozdje, ko se je z naglico bližala nova nevihta nad bičano domovino. Razvoj dogodkov je bil tako nagel, da je vsak pričakoval nekaj velikega — bistveno novega. Negotovost in nejasnost sta bili pomešani z upi, da bodo bližajoči se dogodki morda prinesli le kako rešitev domovini.

Tudi pod Gorjanci in v dolini Krke je bilo ozračje napolnjeno z upi, čeprav ni nihče vedel, kaj naj pričakuje. Legionarji na tem področju so bili v tesni medsebojni vezi. Prekaljeni v borbah so mirno čakali, kaj prinese bližnja bodočnost. Komunistični zločin, izvršen zadnjega julija v Družinski vasi, jim je jasno in ponovno pokazal, da je vsak kompromis s komunisti nemogoč.

Napeto je bilo tedaj ozračje in nihče ni vedel, zakaj. Nejasnost odnosov med legionarji in četniki, ki so taborili na Otočcu, je to napetost še stopnjevala. Vsi so bili protikomunisti, vsi idealisti — a kljub temu so bili med njimi odnosi hladni. Zakaj, to ni prav vedel nihče od borcev, ne na eni, ne na drugi strani. Od „zgoraj“ pa ni bilo ne pojasnil, ne direktiv.

To žalostno stanje so spretno izrabljali komunisti in ga vnovčili v svojo korist. Sredi avgusta so s silovito močjo napadli četo v Beli cerkvi in to postojanko skušali za vsako ceno zlomiti. Istočasno so držali v šahu postojanko v Škocjanu in četniški odred, da ne bi kdo od teh mogel priti na pomoč obkoljeni postojanki. Borci so vzdržali! Ne minometalci, ne topovske granate, ne elitne jurišne komunistične enote niso mogle zlomiti borbenosti idealistov. Zmagali so in odšli v protinapad.

Jasno pa je bilo že tedaj, da komunisti načrtno koncentrirajo svoje sile in se pripravljajo na nekaj še večjega. Mar so oni vnaprej vedeli o italijanski kapitulaciji in da bodo Italijani njim izročili svoje orožje? Ka-

korkoli že, gotovo je, da so vedeli več kot legionarji, in da je bil njihov načrt za slučaj kapitulacije do podrobnosti izdelan.

Šele proti večeru 8. septembra so posamezne enote pod Gorjanci prejele poročilo o kapitulaciji Italije. Kaj bo to pomenilo, je bilo vprašanje slehernega borca. Mar to pomeni konec vojske za našo domovino in pričetek svobode? Prihod Anglo-Amerikancev, ali še večje trpljenje? Odrejena je bila stroga pripravljenost in sklenjeno je bilo, da bodo edinice sprejele borbo s komer koli, ki bi jih napadel, pa najsi bodo Nemci ali partizani. Še tisto noč so bili poslani kurirji v Novo mesto po navodila. Toda navodil ni bilo. Eden izmed odgovorov iz poveljstva v Novem mestu se je glasil: „Nimamo nobenih navodil. Delajte po svoji uvidevnosti in možnosti."

Imenovan je bil poveljnik za vse enote okoli Novega mesta. Toda z zadnjim vlakom, ki je še vozil, se je odpeljal v Ljubljano, ne da bi pustil kakršnega koli namestnika ali navodila.

Čete iz Bele cerkve, Št. Jerneja, Škocjana in Kronovega so po medsebojnem posvetovanju odločile, da zasedejo Novo mesto in izvrše tam koncentracijo sil. Ko so na večer 9. septembra enote II. bataljona dosegle Novo mesto, so z žalostjo ugotovile, da je Novo mesto popolnoma nepripravljeno, in da ni bila izvršena nikakšna mobilizacija, čeprav je o tem bilo govora vse leto in je bilo v ta namen v Novo mesto poslanega preko leta mnogo orožja. Še več; novomeško zastopstvo je odlašalo toliko časa s prevzemom oblasti, da je potem, ko je dospelo na poveljstvo italijanske divizije, spoznalo, da se z Italijani že pogajajo komunisti.

„Zasedba" Novega mesta ni prinesla pozitivnih rezultatov, razen, da se je s to koncentracijo zbralo nad 1000 borcev in da je ta vojska tedaj dobila tudi svojega poveljnika.

Italijani so s svojo celotno divizijo skrbno pazili na to, kaj počno protikomunisti. Divizija „Isonzo" je dobesedno obkolila legionarje in jih pod pretvezo, naj gredo skupaj z njimi „zaveznikom" nasproti, hotela pri Soteski izročiti komunističnim brigadam, ki so tam čakale v zasedi. Istočasno z obljubo, da bodo protikomuniste privedli v njihove klešče, so Italijani izročili komunistom vse težko orožje s tanki in oklopnimi avtomobili vred. Komunistične delegacije so se mirno vozile z italijanskimi avtomobili med Sotesko in Novim mestom, medtem ko so imeli legionarji zvezane roke. Izdana je bila stroga naredba, da bo celotna vojska razorožena, če pade en sam strel.

Vodstvo v Novem mestu se je poskrilo, vojska pa je v italijanskem obroču korakala proti Jurki vasi in Toplicam. Bila je razdeljena v šest bojnih skupin. Poveljniki teh skupin so v soglasju z borci popoldne 10. septembra zahtevali od poveljnika, da prebijejo italijanski obroč in odidejo v Gorjance.

Pozno popoldne je vojska v strelskem stroju zares udarila iz obroča proti Škrjancam in Pogancem. Italijani so bili tako presenečeni, da se sploh znašli niso in ni padel noben strel. Vsaka skupina je imela določeno smer pokreta in točke, kjer naj se vzpostavi zveza med njimi. Končni cilj pa je bil Št. Jernej in nato — Gorjanci.

Ta pohod je bil naporen in poln peripetij. Dvoje borb je zilo zaznamovanih na tem potu: pri Št. Joštu in pri Gaberjih. Zveze so bile pretrgane in kurirji so prinesli poročila, da je Št. Jernej zaseden po partizanih. Po glavni cesti med Št. Jernejem in Novim mestom pa so nenehno drveli oklopni vozovi in tanki, s katerimi so rokovali partizani.

Kam sedaj?, je bilo vprašanje, kajti zbirna točka je bila nedosegljiva. Mnenje borcev III. in VI. skupine je bilo: — proti Gorjancem, dočim so begunci, ki so se pridružili vojski, svetovali Zameško, kjer so bili Nemci. Nihče kajpak ni mogel vedeti, kaj in kako bodo Nemci reagirali.

Borci niso hoteli odložiti orožja, kajti enoglasno so ponavljali, da se bodo borili, dokler domovina ni svobodna. Šele potem, ko so kurirji prinesli poročila, da je večina borcev ostalih skupin že v Zameškem, pa tudi povelje, da se jim tudi ostale skupine pridružijo, je bil odrejen odhod iz Maharovca proti Mršeči vasi in Zameškem.

V komaj 24 urah so komunisti skoncentrirali svoje sile in jih pognali v boj proti enotam v Zameškem. Pri belem dnevu so jih pognali v borbo. Spredaj so bili novomobiliziranci, zadaj politični komisarji, po cestah in poteh pa tanki in blindirani avtomobili. Napadali so iz Št. Jerneja, Grobljev, Ostroga in Št. Jakoba. Uspeli so z zažigalnimi izstrelki zažgati vas Črni breg in delno tudi Mršečo vas. Hiše so namreč imele slamnate strehe.

Legionarji so se borili kot levi in odbili naskok za naskokom na celotni fronti, ki se je raztezala skoro 3 km ob reki Krki, Reka je bila branilcem v veliko pomoč in nikdar ne bomo vedeli, koliko partizanov je utonilo v Krki v tisti osem ur trajajoči borbi. Najhujši pritisk so partizani izvajali ob cesti pri Mršeči vasi, kjer je bil most, kajti ugotovili so, da ne bodo lahko prišli preko reke. Kljub silnim izgubam niso odnehali in so potiskali prisilne mobilizirance po čistini proti Krki. Pozno popoldne so iz Cerkelj priletela tudi nemška letala in neusmiljeno obstreljevala partizansko vojsko na odprtem Št. Jernejskem polju.

Proti večeru so legionarji odšli v protinapad in prodrli vse do Št. Jerneja. Ob cesti je ležalo partizansko orožje ter razbiti tanki in avtomobili; mrličev pa toliko, da jih je bilo nemogoče šteti. Morala borcev je bila na višku in še tisto noč so prosili za municijo, da udarijo za komunisti.

Nihče pa ni vedel, da se je v tem času odigrala žaloigra v Grčaricah in da je bila tragedija Turjaka v polnem razmahu. Tisti, ki so tedaj bili z borci pri Zameškem, bodo priznali, da teh borcev nihče ne bi zadržal, da bi skozi gozdove pohiteli proti Grčaricam in Turjaku — svojim soborcem na pomoč. Toda ni bilo ne zvez, ne povelja, ki bi usodo teh morda lahko spremenilo.

Pri Zameškem je bila dobojevana prva domobranska bitka. Ta bojna skupina je bila ono domobransko jedro, ki je komunistom pokazalo, s kom bodo imeli opravka odslej.

Ko po 25. letih gledamo nazaj na tiste dogodke, ne moremo prezreti dvoje dejstev. Idealizem in borbena vrednost mlade slovenske vojske na eni

strani, na drugi pa popolna nepripravljenost in neorientiranost vodilnih faktorjev.

Če kdaj, je tedaj — ob septembrskih dogodkih leta 1943 slovenski narod bil na odločilni prelomnici, ki bi lahko pomenila popolno uničenje partizanstva na Slovenskem. Zamujena je bila ugodna in morda zadnja prilika. Morda je prav tu pričetek zadnjega dejanja slovenske narodne žaloigre.

Domobranstvo pa je svojo nalogo vestno izvršilo. Kdor blati to vojsko, je nikdar ni poznal in nikdar doumel njenega idealizma in ljubezni do slovenske zemlje. Vojščaki, kakršnih verjetno ne bomo nikdar več imeli, so padli na braniku pogumno in zvesto in samo njim gre vse priznanje brez vsakšnega pridržka.

II KNJIGI "SVETI URH"

V znamenju propagande, laži in hudobije

II.

Še en razlog za izdajo knjige

Razmere po revoluciji so se uredile, časi ustalili in umirili. Bojev ni več. Prišla so leta posprave tudi za OF in preživele partizane, ki so si med revolucijo obteževali vest z mnogimi zločini. Spomine na borbo v revoluciji pa ne zaznamuje drugo kot potoki prelite krvi, morje solza in gore trpljenja nedolžnih Slovencev.

Vsa ta prelita kri že dve desetletji vpije po poravnavi krivic, — vpije po zadoščenju.

Kako zadušiti ta klic nemirne vesti? Kako poravnati krivice? Od komunistov tega ni pričakovati. Tudi sami od sebe tega ne pričakujejo. A klica po krivicah in nedolžni krvi ni mogoče zadušiti.

Našli so zasilen izhod, da potolažijo svojo vest!

Pravijo: Res je, da smo mi z revolucijo začeli in pobijali ljudi, oni, na drugi strani pa so se branili s tem, da so pobijali revolucionarje na naši strani. Pobijali smo mi, pobijali so beli. Torej smo vsi enaki. To je sedaj njihova tolažba.

Nekdo nam je iz domovine pisal, da med bivšimi partizani v domovini kroži sledeča verzija: Na enem hribu smo stali komunisti in vpili — belogardisti! Na drugem hribu so bili belogardisti in vpili — komunisti! Tisti, ki je pa stal v dolini med obema hriboma je pa slišal samo: isti! isti! isti! — S temi stvarmi se sedaj tolažijo.

Zadeva pa ni tako enostavna. Komunistični zločinci so morili nedolžne ljudi, dočim smo protikomunistični borci preganjali zločince in morilce ter njih pomagače. Po njihovem merilu bi torej morala biti vsaka policija zločinska, ker preganja zločince.

In v potrditev tolažbe starih partizanov je izšla knjiga SVETI URH. Berejo in si mislijo: Kaj bi si belili glave in grenili življenje, saj smo vsi enaki.

III.

Kaj je resnica o SVETEM URHU?

Naj po gornjem, precej dolgem uvodu odgovorimo na to vprašanje, ker gotovo naše borce in druge bralce zanima, kaj dejansko je na vsem, kar opisuje Podbevškova v svoji knjigi.

Sveti Urh je podružnična cerkvica župnije Sostro, ki se nahaja kakih 8 km vzhodno od Ljubljane na desnem bregu reke Ljubljanice. Cerkvica stoji na griču nad vasjo Dobrunje. Bližnje vasi pa so: Bizovik, Hrušica, Fužine, Vevče, Zadvor, Sostro, Podmolnik, Sadinja vas, Češnjice in Orlje.

Okrog cerkvice je bilo malo obzidano pokopališče. Na vzhodni strani cerkvice stoji cerkvena hiša z gospodarskim poslopjem, ki je služilo za mežnarijo. Tu ni bilo stalnega župnika ali sploh duhovnika.

Po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo, 22. junija 1941 je Komunistična Partija Slovenije ustanovila Osvobodilno Fronto in ji na zunaj poverila osvobodilno borbo proti okupatorju, dejansko pa je bila naloga OF, izvesti komunistično revolucijo med slovenskim narodom.

Seveda pravi nameni OF niso bili takoj znani. Vsled tega je k OF pristopilo tudi precej poštenih ljudi z namenom, da se bore proti okupatorju. Ker je pa OF vedela, da bi jo mogli ti pošteni ljudje, ko bi zvedeli za njene prave namene, zapustiti, so iz vsakega, ki se jim je pridružil, hoteli napraviti — zločinca. Dali so mu orožje in nalogo, da mora izvršiti tak ali drugačen zločin. Ako je nalogo sprejel in izvršil, poti nazaj zanj ni bilo več, moral je ostati med zločinci. Ako pa je kdo tako nalogo odklonil — je bil likvidiran.

Tako je OF rekrutirala prve zločince. Na njeno povelje so začeli moriti poštene Slovence tako v Ljubljani sami, kot na podeželju. Hoteli so se znebiti vseh, za katere so mislili, da jim bodo nevarni pri začetku in razvoju komunistične revolucije.

Tudi okolici Sv. Urha niso prizanesli. Umorili so **Ivana Pavčiča, Jakoba Cankarja** ter poklali tri družine. Iz Zgornjega Kašlja so na Pugledu, blizu Sv. Urha, umorili **Marijo Pogačnik.** Nekaj dni po njenem umoru so pa odvedli tudi njenega moža, **Feliksa Pogačnika** v bližini Sv. Urha v gozd, ga strašno mučili, nato pa umorili. (O tem in drugih umorih bomo zapisali več podrobnosti v kasnejših poglavjih.)

Vsi ti umori so se zgodili še v poletju 1942 in se torej OF ne more izgovarjati na kako obrambo proti nasilju. Italijani kot okupatorji v Ljubljanski pokrajini pa niso ne ščitili prebivalstva ne poizvedovali za zločinci.

Poštenim ljudem torej ni preostajalo drugega kot samoobramba. Iz eno ali več vasi so se zbrali in skupaj varovali svoje življenje in svoje imetje pred zločinci. Straže po vaseh so se imenovale „Vaške straže".

Prva Vaška straža je bila ustanovljena 17. julija 1942 pri Sv. Joštu nad Vrhniko, torej več kot eno leto pozneje, odkar je OF začela z umori poštenih ljudi. (Več tisoč je bilo teh nedolžnih žrtev.)

V oktobru 1942 je bila ustanovljena tudi Vaška straža v Bizoviku. Tej sta bila podrejena še dva voda: pri Sv. Urhu in v Dobrunjah. Ob ustanovitvi je bil poveljnik v Bizoviku **Jelo Capuder**, pri Sv. Urhu pa **Ivan Habič**. Poveljnik straže v Dobrunjah je bil **Lojze Dežman**. Za kurata teh treh edinic je pozneje bil pokojni **dr. Peter Križaj**. Seveda so tudi njemu naprtili kopico izmišljenih dejanj in ga pozneje tudi obsodili.

Po razpadu italijanske vojske 8. septembra 1943 so položaj pri Sv Urhu prevzeli domobranci.

IV.

Kaj pa grobovi pri sv. Urhu?

Franček Saje navaja v knjigi **Belogardizem** na strani 480, da je bilo pri Sv. Urhu pomorjenih nad petsto ljudi. Podbevškova (pisateljica knjige SV. URH) izjavlja, da leži med Sv. Urhom in Orljem grob pri grobu, ki so vsi žrtve belogardistov.

Ko so po "osvoboditvi", po maju 1945 začeli raziskovati okolico Sv. Urha in odkopavati grobove, so vsega izven pokopališkega obzidja izkopali 87 grobov. Med izkopanim je bila tudi mula.

Kdo je bil pokopan v teh grobovih?

31. avgusta 1942 so Lahi tam ustrelili 6 domačinov komunistov kot talce zaradi požiga skladišča vevške papirnice.

18. septembra 1943 so partizani napadli postojansko Sv. Urh. V tem boju je padlo veliko partizanov. 28 partizanov, med njimi dve partizanki, so bili po boju tam zakopani. Če so pa tam našli več kot toliko grobov, so bili grobovi tistih, ki so jih komunisti sami pomorili.

Kaj je zagrešila Cerkev in duhovščina?

Kakor smo že ugotovili, da je namen knjige SVETI URH umazati vse, kar ni hotelo — čez drn in strn v OF. Ako bi kdo, ki razmer ne pozna, knjigo bral, bi dobil napačen vtis, da je duhovščina, kakor tudi **škof Rožman** sam javno kot kak propagator govoril in nastopal na političnih in protikomunističnih taborih in morda na škofiji zbiral orožje in z denarjem

podpiral borbo proti komunizmu. Vsega tega seveda ni bilo. Prav tako se tudi duhovščina ni vtikala v borbe proti zločincem. Edina zveza klera z borbo so bili vojaški kurati ki jih je glavni vojni kurat dodeljeval večjim edinicam in pa zlasti tistim, ki so za kurate prosile. Vsi ti se pa v splošnem v borbo in vojaške zadeve niso vtikali.

Eno pa je bilo res. Še pred drugo svetovno vojno, ko je nevarnost in propaganda komunizma naraščala, je **škof Rožman** in večina duhovščine svarila vernike pred nevarnostjo komunizma.

Že med revolucijo pa se je **škof Rožman** zameril OF, ker ni hotel obsoditi tistih, ki so se komunizmu uprli in preganjali komunistične zločince. Seveda je še manj priporočal vstop v OF.

Cerkev, škof Rožman in večina duhovščine so storili samo svojo dolžnost, ker so vernike svarili pred komunizmom.

Papež **Pij XI.** je leta 1937 izdal obširno okrožnico o brezbožnem komunizmu in zaklical v svet: „Komur je mar krščanske kulture s komunizmom ne bo sodeloval!" In ta klic so ponavljali tudi **škof Rožman** in večina slovenske duhovščine. Žal, da je mnogo Slovencev ta klic preslišalo!

Knjiga Sv. Urh zlasti napada tedanjega ostrškega kaplana **g. Filipa Žaklja**, češ da je ljudi odvračal od komunizma in jih vabil v Katoliško Akcijo. K temu naj pripomnimo samo to, da bi vsi, ki so se vdinjali komunizmu in postali zločinci bolj modro ravnali, če bi poslušali kaplana Filipa Žaklja in se raje pridružili K. A. Prepričani smo, da je to marsikdo pozneje spoznal — a žal prepozno.

Kdo je pravi krivec?

Kdo je torej pravi krivec vsega gorja v Sloveniji v letih 1941—1945? Povedali smo že, da sta KPS in OF zanetili pod krinko osvobodilne borbe proti okupatorju — **komunistično revolucijo.** Krivi so pa tudi vsi tisti, ki so brezvestnim in v Moskvi izšolanim kriminalcem nasedali in verjeli njihovim vabam in obljubam in z lahkoto zavrgli svoje poštenje, svojo vero in milost in s svojimi zločini sedli za vrat poštenemu slovenskemu ljudstvu.

SLAVA SVETLIM JUNAKOM GRČARIC, TURJAKA IN SLOVENSKEGA DOMOBRANSTVA, KI SO NAS S SVOJIM BOJEM IN S SVOJIM MUČENIŠTVOM POSTAVILI ZA ZGLED VSEMU SVOBODOLJUBNEMU ČLOVEŠTVU!

Tema za razmišljanje:

> Ljudje, ki umrjejo za resnico, postanejo nesmrtni. In če je ves narod sposoben umreti za resnico, bo tudi dosegel nesmrtnost v zgodovini človeštva.
>
> Rabindranat Tagore

ZA BELEŽNICO

Žrtve morajo biti...

V belgrajskem kinu „20. oktober ",ki nosi ime po datumu, ko so leta 1944 sovjetski oklopniki ustoličili s krvjo stotisočev nedolžnih žrtev boljševiške revolucije okrvavljene Titove razbojnike v prestolnici Jugoslavije, je med predstavo dne 13. julija t. l. pod sedežem neke gledalke eksplodiral peklenski stroj, ki je težko ranil 9 oseb, lažje pa 25.

Ne da bi s tem le količkaj manj obsojali takšen način borbe, pri katerem trpi nedolžno civilno prebivalstvo, si vendar ne moremo kaj da ne bi krvavordečih nasilnikov vprašali, kako jim je kaj pri duši sedaj, ko je začelo treskati okoli njihovih glav, če se še spomnijo, kako so oni za časa tuje okupacije, ko je narod imel zvezane roke, takšne svoje zločine opravičevali s skomiganjem ram: „Žrtve morajo biti!"

Kako se pač zgodovina ponavlja! In če je to res, da se zgodovina ponavlja, kako je rdečim oblastnikom pri duši, če pomislijo, kaj jih torej še čaka...!

Poka, poka...

Poznani član sovjetske akademije znanost, 57-letni znanstvenik **Andrej Saharov**, nosilec Stalinovega odlikovanja, ki je pomagal razviti sovjetsko vodikovo bombo, je pred kratkim napisal esej 10.000 besed, ki tajno kroži med sovjetskimi pisatelji, znanstveniki in umetniki pod naslovom: **„Razmišljanja o napredku, mirni koeksistenci in svobodi duha".**

V njem je med drugim pribil:

> Po 50 letih popolne kontrole nad mišljenjem vse dežele izgleda, da se vodstvo boji celo vsega, kar samo kaže na debato. In vendar sta svoboda duha in debata edini jamstvi za znanstveni, demokratični dostop do politike, gospodarskega razvoja in kulture. Cenzura ni samo ubila žive duše sovjetske literature, ampak duši sveže ideje tudi na drugih področjih.

Na osnovi takšnih ugotovitev Andrej Saharov zahteva odpravo GLAVLIT-a, vsemogočnega oddelka, ki bdi nad vso tiskano besedo, in poziva k novi, liberalni tiskovni zakonodaji. Nadalje obsoja tudi zapor pisateljev Julija M. Daniela, Andreja Sinjavskega in drugih, kakor tudi vseh ostalih obsojenih intelektualnih disidentov. Skratka: Odločno zahteva takojšnjo izpustitev vseh političnih zapornikov. In kot da vsega tega še ne bi bilo zadosti, pravi, da mora Sovjetska zveza **„brez nadaljnega** podpreti demokratične reforme v Čehoslovaški..."

Poka, poka...

Dom potrebnim

Naša vera nas uči,
tam pomagat, kjer boli.
Naj bo Turek al' kristjan,
reven al'bogat,
v pomoči vsakomur le bodi brat!

(Pesem iz prve svet. vojne)

Za nami je že 23 let, odkar je slovenski narod doživel največjo kalvarijo v svoji zgodovini. Tisoči so dali življenja, uničeni, raztepeni in raztreseni širom slovenske zemlje, kjer počivajo v skupnih grobovih, čakajo dneva, ko jih Gospod, Stvarnik, naš Bog in Oče obudi poslednji dan. Ni znamenja križa, ne prižgane sveče; le mah pokriva njihove gomile in spomladi se razcvete beli teloh, kot v opomin na novo obletnico njihove krvave daritve Bogu, Narodu in Domovini na oltar.

Odšli so; sedaj so nemi v grobovih, toda iz večnosti nam kličejo: „Ne, dragi rojaki, ne potrebujemo vaših solza, ne pletenega venca; še sveče, ki jo veter ugasne, ne prižigajte! Prižgite raje plamenico ljubezni v svojih srcih, gorečo s plamenom ljubezni do bratov, ki živijo sredi med vami, ki so pomoči potrebni. Narodi sveta plačujejo svojim invalidom zasluženi pokoj, vi pa jih največkrat porabite za kamen spotike svoje politike."

Sveti apostol Pavel pravi: Pa če bi imel moč, da bi gore prestavljal, pa ne bi imel ljubezni, bi bil kakor ubit zvon v puščavi. Dragi Slovenci! Zgradili smo svoje domove; tudi domovi skupnosti so dobili svoje zemljišče. Ni nam preprečil vroči poletni dan, ne vlažna deževna zimska doba nas ni odvrnila od našega napora pri gradnji lastnega in skupnega doma. Svoboda v novi domovini in naša narodna zavednost sta nas podpirali k temu tako upravičenemu podvigu. Toda kljub temu, da nam moči že pojemajo, saj so bila leta trdega dela, da telesno in duševno še čutimo utrujenost, mi dovolite, da — predno se vsedemo k tako zasluženemu počitku — zagrabimo še enkrat za kramp in lopato, da postavimo še tisto, kar bi moralo že stati. V spomin na svoje drage postavimo še streho tistim, ki jim je usoda iztrgala moč in zdravje, da so ostali danes igrača bolezni, starosti in onemoglosti!

Naj ta spomenik ljubezni in zvestobe Bogu, Narodu in Domovini ne bo nobenemu Slovencu še novo breme poleg težkoč vsakdanjosti, temveč zadoščenje in umirjenost v nas samih, da smo izpolnili poslednjo zapoved kot posameznik in kot narod. Ljubi svojega bližnjega tako kot sebe, odstopi vsaj drobec tistega, kar imaš! Bog — Narod — Domovina ti bodo hvaležni.

Ne v imenu posameznika, ne v imenu kake organizacije naslavljamo te besede na vso slovensko javnost, temveč v imenu vseh onih, ki so naše pomoči potrebni, vas prosimo: Podprite ta novi dom, ki bo v ponos, bližnjemu v pomoč in narodu v korist, ki bo nosil ime našega največjega borca za svobodo in za vero:

SLOVENSKO ZAVETIŠČE DR. GREGORIJA ROŽMANA

Jože Žerovnik l. r.
predsednik pripravljalnega odbora za slovensko zavetišče

NA UREDNIŠKI MIZI

Popravek: V gradivu za zgodovino turjaške tragedije, ki ga je TABOR prinesel v prejšnji št. 8/1968, so se vrinile nekatere tiskovne napake. — Končna fraza zadnje vrstice na str. 206 se pravilno glasi: kaplanu g. Duhovniku, ki pravi, da jo je oddal Vaškim stražam. — V tretji vrsti prvega odstavka na strani 207 mora za besedo taktike stati še besedica itak. — Prav tako se v predzadnji vrsti na str. 207 beseda opozorjen pravilno glasi opozarjal. — V tretji vrsti 5. odstavka na strani 208 se v hotelu Miklič pravilno glasi v hotel Miklič. — Čeprav je stavec na svojo roko popravil slovenščino, za kar mu gre samo pohvala, je vendarle treba pripomniti, da v rokopisu gen. Rupnika, ki je priobčen na str. 208, ne stoji priloženemu, ampak prileženemu. Isto velja za opis štampiljke na str. 210, kjer prepisovalec fotokopije povelja ni zapisal štambilja, ampak štampilja; ter ne vogalu, ampak oglju. — Hvala.

V TISKOVNI SKLAD so darovali:
(v USA dolarjih)

ZDA

DSPB Tabor Milwaukee	10.—	Mejač Miha	2.—
Mejač Franjo	3.—	Galič Lojze	1.—
Jakoš Ivan	3.—	Kralj Dimitrij	1.—
Kotar Rudi	2.—	Bohte Ivan	1.—
Kunover Ivan	2.—	Jaklič Lojze	1.—
		Bambič Ivan	1.—
		Primožič Ivanka	3.—
		Rev. Blatnik Franc	0.50
		Kolenc Toni	0.50

SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO DELO VSE SLOVENSKE EMIGRACIJE IN NIHČE NE BO IMEL PRAVICE ZASLUG. VSA PRAVICA BO PRAVICA REVEŽEV, ZASLUGA PA PRIPADA NAŠIM MRTVIM. SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO IZGOVORJENI KOT POMOČI POTREBNIM SLOVENCEM IN ZA VSTOP NE BO POTREBNA LEGITIMACIJA.

VSEBINA

A los 25 años de un glorioso ejemplo 225
Junakom Grčaric in Turjaka v spomin 230
Ob spominu na padle sokole-četnike (F. Vičan) 237
September 1943 (M. Jakopič) 238
Spomini na začetke domobranstva (J. G.) 240
Kaj vem o generalu Rupniku (Dr. Celestin Jelenec) 241
Dvoje pričevanj o Turjaku 244
Četrt stoletja (P. B.) 245
Politični umor ali izdajstvo? (F. Slak) 246
Priznanje brez pridržka (F. G.) 248
H knjigi "Sveti Urh" 251
Za beležnico 255
Dom potrebnim 256
Na uredniški mizi III

Correo Argentino Sucursal Villa Madero (Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 8133

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 2619

Registro Nac. de la Prop. Intel. No. 965.927